

Република Србија
Тужилаштво за ратне злочине

РЕФЕРАТ ТУЖИОЦА ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ ВЛАДИМИРА ВУКЧЕВИЋА

2004.

ПРОБЛЕМ КРИВИЧНЕ ОДГОВОРНОСТИ ЛИЦА КОЈА СУ СЕ НАЛАЗИЛА НА ПОЛОЖАЈИМА КОМАНДАНТА ЗА ТЕШКА КРШЕЊА МЕЂУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ ПРАВА

„Командна одговорност“

По чему су познати Источни Тимор, Сијера Леоне, Хаг, бивша Југославија? Њихова особеност произилази управо у чињеници да су то једине четири тачке на земљиној кугли где се у оквиру међународне јурисдикције воде процеси за ратне злочине. Ипак, простор бивше Југославије је у том смислу посебан, обзиром да у Београду, Загребу и Сарајеву ове случајеве преузимају и за сада веома успешно воде домаћи судови.

Преиспитивање трауматичне прошлости и у нашој и у међународној пракси представља императив демократског развоја друштва. Стога је задатак наших и других институција да кроз највиши ниво професионализма погледамо у неугодну прошлост да би будућност добила својуНаш императив је процесуирање оваквих случајева, индивидуализација кривице, скидање сенке и осуда целог народа за рад појединаца који су у тешком времену које је заувек иза нас окаљали углед својих сународника, прекршили сва правила ратовања, извргли руглу човечност, хуманост и суштинско људско право , право на живот.

Хашки Трибунал по први пут је прошле године уступио неколико случајева домаћим правосуђима управо на подручју бивше Југославије. То представља признање нашим правосудним органима да су се у досадашњим случајевима понашали професионално, непристрасно и у сваком случају способно да се ухвате у коштац са најтежим делима из ове области. То признање је уједно и једна велика одговорност пред како међународном тако и домаћој јавности.

Доносећи Закон о сарадњи Србије и Црне Горе са Међународним Трибуналом за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права почињено на територији бивше Југославије од 1991. године («Сл. лист СРЈ» бр.18/02 и «Сл. лист СЦГ» бр.16/03) наша земља је преузела обавезу да сарађује са Међународним Кривичним Трибуналом, извршава обавезе које за њу произилазе из Резолуције Савета безбедности бр.827 из 1993. године и Статута Међународног Кривичног Трибунала и те обавезе у односу на уступање кривичних поступака. Истим законом Србија и Црна Гора се обавезала да ће поштовати и спроводити судске одлуке Међународног Кривичног Трибунала и указивати правну помоћ његовим истражним и судским органима.

Овим законом такође је одређено да се у сарадњи наше земље са Трибуналом не примењују општа правила и прописи који регулишу сарадњу са страним државама у области правосуђа из разлога што је Међународни Кривични Трибунал, суд образован од стране Савета безбедности Организације Уједињених Нација и да су одредбе Статута Међународног Кривичног Трибунала опште прихваћена правила међународног права (чл.2.)

Уставна повеља државне заједнице Србије и Црне Горе у чл.16. даје примат међународном праву над домаћим, јер утврђује да «ратификовани међународни уговори и опште прихваћена правила међународног права имају ПРИМАТ НАД ПРАВОМ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ И ПРАВОМ ДРЖАВА ЧЛАНИЦА».

Међународни пакт о грађанским и политичким правима у чл.15. ст.1. одређује да нико не може бити осуђен због дела или пропуста који нису представљали кривично дело према домаћем или међународном праву у тренутку кад су почињена, а такође не може се изрећи казна која је већа од оне која би се применила у тренутку када је кривично дело извршено и истом одредбом предвиђена је примена блажег закона.

Међутим, у члану 15. ст.2. истог Пакта одређено је да овако решење у односу на начело законитости не искључује «суђење или кажњавање сваког лица због дела или пропуста које се сматра кривичним делом у тренутку када су почињени, СХОДНО ОПШТИМ ПРИНЦИПИМА ПРАВА КОЈЕ ПРИЗНАЈУ СВЕ НАЦИЈЕ».

Европска Конвенција за заштиту људских права и основних слобода у чл.7. где је одређено да се нико не може сматрати кривим за кривично дело извршено чињењем или не чињењем које у време када је извршено није представљало кривично дело по унутрашњем или међународном праву и такође се не може изрећи ни строжа казна од оне која би била прописана у време када је

кривично дело извршено. Међутим, такође је одређено да овај члан не утича на суђење или кажњавање неког лица за чињење или нечињење које се у време извршења сматрало кривичним делом према ОПШТИМ ПРАВНИМ НАЧЕЛИМА КОЈИ ПРИЗНАЈУ ЦИВИЛИЗОВАНИ НАРОДИ.

Наша земља и међународни Пакт о грађанским и политичким правима и Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода ратификовала и с обзиром на решење из чл. 16. Уставне Повеље државне заједнице СЦГ да «ратификовани» међународни уговори и опште прихваћена правила међународног права имају «примат» над правом Србије и Црне Горе и правом држава чланица, може се закључити да је пред домаћим судовима могуће суђење и кажњавање неког лица за чињење или нечињење које се у време извршења сматрало кривичним делом према општим правним начелима које признају све нације, БЕЗ ОБЗИРА ШТО ТО ЧИЊЕЊЕ ИЛИ НЕ ЧИЊЕЊЕ НИЈЕ БИЛО ДОМАЋИМ КРИВИЧНИМ ЗАКОНОДАВЦЕМ ПРЕДВИЂЕНО КАО КРИВИЧНО ДЕЛО.

У члану 7. ст.1. Статута Међународног Кривичног Трибунала за бившу Југославију, одређена је кривична одговорност лица које је планирало, иницирало, наредило, извршило или на други начин помогло или учествовало у планирању, припреми или извршењу злочина и то тешке повреде Женевске конвенције из 1949. године и кршење Закона и обичаја ратовања, злочина и геноцида и злочина против човечности. Овде је као облик виности предвиђен умишљај и ту нема ничега спорног.

У чл.7 ст.3. наведеног Статута одређена је тзв. «командна одговорност» јер је иста дефинисана тако да ако су напред наведени злочини били учињени од стране почињеног, «неће ослободити његовог претпостављеног кривичне одговорности, ако је знао (евентуални умишљај) или је могао да зна да је тај почињени имао везе са извршењем такве радње или ју је извршио а претпостављени је пропустио неопходне и разумне мере да спречи извршење такве радње или га због њих казни.

Значи, по чл.7. ст.3. Статута МКТ постојећа кривична одговорност по основу тзв. «командне одговорности» криминални акти почињени када је претпостављени: а)знао да почињени има везе са извршењем напред наведених злочине, б) када је могао да зна да почињени има везе са тим злочинима, а претпостављени је и у једном и у другом случају пропустио да предузме неопходне разумне мере да спречи извршење таквих радњи и в) пропустио да због тих радњи казни њихове извршиоце.

Према томе, могући облици виности по основу чл.7. ст.3. су умишљај - нехат, што другим речима значи да тзв. «командна одговорност» почива на

принципима кривичне одговорности по основу субјективне одговорности и то по основу умишљаја и нехата.

Римски Статут међународног кривичног суда у чл.28. говори о одговорности командујућих и других претпостављених и то тако што одређује да је војни заповедник или лице које делује у својству војног заповедника кривично одговорно за злочине у надлежности суда које су починиле снаге под његовом командом и контролом и због његове грешке у спровођењу контроле над тим снагама, када је: а) знао или захваљујући околности требао да зна да снаге извршавају или да су спремне да започну извршавање таквог злочина или б) када војни заповедник или одговорно лице није предузело све неопходне разумне мере у својој моћи да спречи чињење тих злочина или да преда ствар властима компетентних за вођење кривичног поступка.

Истим чланом је одређено да претпостављени ће бити одговоран када је: а) знао или свесно занемарио информације које јасно указују да почињени извршавају или спремају се да изврше такве злочине или б) кад војни заповедник или одговорно лице није предузело све неопходне разумне мере у својој моћи да спречи чињење тих злочина или да преда ствар властима компетентних за вођење кривичног поступка.

Истим чланом је одређено да претпостављени ће бити одговоран када је а) знао или свесно занемарио информације које јасно указују да почињени извршавају или спремају да изврше такве злочине, б) када је кривична активност била под ефективном контролом и одговорношћу претпостављеног и в) када је надлежни орган пропустио да предузме све неопходне и разумне мере у његовој моћи да спречи чињење злочина и да преда ствар властима компетентним за вођење кривичног поступка.

Члан 39. Римског Статута међународног кривичног суда говори о појму «психички елементи» и одређује да је лице кривично одговорно и подробно да казни за злочин из надлежности суда ако су радње и кривична дела почињени са намером и свесно и да код тог лица постоји намера када је а) исто свесно да учествује у извршењу кривичног дела б) када је у погледу последице лице свесно наступања последице или је свесно да ће се она појавити у очекиваном редоследу догађаја.

Интересантна је одредба чл. 22. Римског статута међународног кривичног суда којом се регулише питање начеле законитости где је одређено да лице неће бити кривично одговорно по овом Статуту осим ако његови поступци који су узети у разматрање не представљају злочин у оквиру надлежности суда а истим чланом је одређено да ова одредба не утиче на конкретизацију неког поступка као злочина по међународном праву, независно од овог Статута, из чега

произилази да је ова одредба слична са одредбом чл. 15 ст. 2. Међународног Пакта о грађанским и политичким правима и слободама и чл. 7. ст. 2. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Обзиром на оваква решења у наведеним правилима неодољиво се намеће закључак да се **НА ТАЈ НАЧИН ПОНИШТАВА ОПШТЕ ПРОКЛАМОВАНО НАЧЕЛНО ЗАКОНИТОСТИ У ОДРЕЂИВАЊУ КРИВИЧНИХ ДЕЛА И ИЗРИЦАЊУ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА.**

Члан 16. Уставне повеље Државне заједнице Србије и Црне Горе где се даје примат међународном праву тако што је одређено да ратификовани међународни уговори и опште прихваћена правила међународног права имају примат над правом Србије и Црне Горе и правом држава чланица као и на решење садржано у чл.15. ст.2. Међународног пакта о грађанским и политичким правима и у чл.7 ст.2. Европске Конвенције за заштиту људских права и слобода, која решења **ПРАКТИЧНО ПОНИШТАВАЈУ НАЧЕЛО ЗАКОНИТОСТИ У ОДРЕЂИВАЊУ КРИВИЧНИХ ДЕЛА.**

ТУЖИЛАЦ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ

Владимир Вукчевић